

Ders 13 **Kırgızcada Ünlü Türemesi**

Asıl Kırgızca kelimelerde yapı olarak söz başına gelmeyen çifte ünsüzlerden önce ses türemesi meydana gelir. Alıntı kelimelerde görünen ünlü veya ünsüz türemesi, onlardaki ses farklılıklarını Kırgızcanın ses kurallarına uydurma çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Ses türemeleri önseste, içseste ve sonseste olmak üzere üç ayrı biçimde görülür. Önseste ünlü türemesine *proteza* denir.

станция	ыстанса
стакан	ыстакан
мрамор	мырамыр
градус	гырадус vb.

Ünlü türemesinin ikinci bir nedeni de Kırgızcada /p/, /л/ seslerinin sözcük başında gelmemesidir. Bu durum, tabiatıyla alıntı kelimelerde kelime başında gelen bu seslerin önünde ünlü türemesini meydana getirir.

район	ырайон	лаган	илеген
рахад	ырахат	лажы	ылаажы
рахмет	ырахмат	лампа	ылампа vb.

Sözcük başında ve içinde yan yana gelen ünsüzlerin arasına ünlü getirilerek oluşan iç ses türemesine de (uluslararası terminolojide *epenteza*) çok rastlanır. Fakat Kırgızcanın mevcut imla kılavuzuna göre bu tür türemeler yazıya yansıtılmaz.

экспресс	экиспресс
экстра	экыстыра
мрамор	мырамор vb.

Kelime sonunda iki ünsüzün yan yana geldiği alıntı kelimelerde de ünlü türemesi meydana gelir.

дерс	дарыс	кайб	кайып
жинс	жыныс	шүкр	шүкүр
бахт	бакыт	өмр	өмүр vb.

Ruşçadan veya diğer Batı dillerinden alınan kelimelerin sonunda iki ünsüzün yan yana gelmesi de ünlü türemesine yol açar. Uluslararası terminolojide bu ses hadisesine *epiteza* denilir.

акт	акты
банк	банка
танк	танка
шланг	шыланга vb.